

Várnay Ernő – Papp Mónika

AZ EURÓPAI UNIÓ JOGA

KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Bp., 2005

A 2004. május 1-jével az Európai Unió tagállamává lett Magyarországon a hazai vállalkozásoknak új lehetőségek nyílnak a fejlődésre, de egyúttal új kötelezettségekkel is kell számolniuk a megváltozott környezetben. Ezen túlmenően az egyetemi tanulmányaikat végzőknek, a gyakorló jogászoknak és a piaczgazdaság többi szereplőinek is el kell sajátítaniuk a közösségi jog legfontosabb szabályait, ismerniük kell az EU intézmények működését és hatáskörét, az Alapszerződések tartalmát, valamint az Európai Bíróság ítéleteit. A második kiadásban megjelent terjedelmes kézikönyv szerzői elsősorban a magyar egyetemi képzés igényeit tartva szem előtt tankönyvként is használható munkájukban hiányt pótlóan mutatják be az Európai Unió jog- és intézményrendszerét. Ismertetik az EU jogrendszerében a legutóbbi időkből bekövetkezett változásokat, a közösség jogalkotási, döntéshozatali és jogszabály-alkotási mechanizmusát. Részletes képet rajzolnak az EU szervezetének fejlődéséről, a belső piac, a tagállamokra vonatkozó versenyjog, a kül- és biztonságpolitika stb. szabályozásáról is. Ismertetik a közösségi külkereskedelmi, mezőgazdasági, költségvetési politikát, valamint a témához tartozó bírósági gyakorlatot.

A 14 fejezetből álló kötet szerzői először az európai integrációs szervezet létrejöttének előzményeivel, célkitűzéseivel, bővülésének folyamatával foglalkoznak. Bemutatják a létrejött szerződéseket és Magyarországnak az együttműködési és társulási megállapodástól a csatlakozási szerződésig megtett útját. Részletes tájékoztatás szemlélteti az Európai Unió intézményrendszerét, a közösségi jogforrások felépítését s hazánk részvételét az Unió döntéshozatali tevékenységében. Ma már az 1957-ben létrehozott Európai Közösségnek egyetlen Bizottsága, Parlamentje, Tanácsa, Bírósága és Számvevőszéke van. Összetételük, feladataik, működésük, szerepük, ellenőrző szerepük sokszor eltér a

más nemzetközi szervezetekétől. Képet kapunk az intézménynek nem minősülő szervek (Gazdasági és Szociális Bizottság, Európai Központi Bank, Régiók Bizottsága) felépítéséről, hatásköréről is.

A szerzők részletesen foglalkoznak az elsődleges és másodlagos közösségi jogforrásokkal, az utóbbiakhoz az intézmények által alkotottak tartoznak. Ezek lehetnek rendeletek, határozatok, irányelvek, valamint belső eljárási szabályzatok. A közösségi jognak elsőbbsége van a tagállami joggal szemben, szabályozásra került a tagállamok közösségi jogsértésével követendő eljárás. Előzetes döntéshozatali eljárás kérhető az Európai Bíróságtól a szerződések, megállapodások értelmezésének kérdésében; Magyarországon ezekről a kérelmekről a 2003. évi XXX: törvény rendelkezik. Megismerjük az előzetes döntések joghatását, időbeli hatályát és az Európai Bíróságnak az előzetes döntéskérésről szóló Iránymutatását a tagállami bíróságok számára. A közösségi jogi aktusok bírósági felülvizsgálata során a megsemmisítési eljárásban keresetindítási jogszultakról (esetleírásokkal) az érvénytelenség jogalapjáról, a mulasztással elkövetett jogsértésről, és a közösségi magánjogi kártérítési felelősségről van szó a kézikönyvben.

Az egységes belső piac az Európai Közösség legrégebb, legalapvetőbb rendszere; a tagállamok nemzeti piacainak egybenyitásától a munkaerő, a tőke, a föld jobb kihasználását a jólét emelkedését várják. Az ezzel a kérdéssel foglalkozó (IX.) fejezetben megismerjük az áruk, a munkavállalók és személyek szabad mozgásával, a letelepedés, a szolgáltatásnyújtások, a tőkemozgások és a fizetések szabadságával kapcsolatos közösségi rendelkezéseket, irányelveket, korlátozásokat és a gyakorlatban előfordult jogeseteket. A jogharmonizáció is az európai integrációs szervezet rendszerének a része. Állandóan működő mechanizmus. Célja, hogy a rendelkezések egymáshoz közeliek, a standardoknak megfelelők legyenek, legfőbb terepe a Közös Piac. Olvashatunk a jogharmonizáció módszereiről, eszközeiről, az Egységes Európai Okmányban meghatározott stratégiáról és az Európai Bíróság ide vonatkozó ítéleteiről. Magyarország is törekszik arra, hogy megfeleljen a közösségi jognak; az európai uniós tagságból eredő jogharmonizációs feladatokat, teljesítésük rendjét a Kormány

1036/2004. (IV. 27.) számú határozata rögzítette, s tartalmazza a jogharmonizációs javaslatra, az ellenőrzésre és notifikációra vonatkozó rendelkezéseket is.

A vállalkozáskora vonatkozó versenyjogi szabályok közt az elsődleges és másodlagos jogforrások után az Európai Közösség versenypolitikája és versenyjoga sajátosságaival, céljaival ismerkedünk meg. Köztük a fogyasztási jólét növeléséről, az egységes piaci kultúra kialakításáról és egyéb szempontokról olvashatunk. A versenykorlátozó megállapodások tilalmáról az Európai Közösséget megalapító Szerződés 81. (85.) cikke rendelkezik. Az Európai Bíróság értelmezésében minden kereskedelmi vagy gazdasági tevékenységet folytató természetes személy, vagy szervezet vállalkozásnak minősül, függetlenül attól, hogy milyen formában működik, és hogyan finanszírozzák a tevékenységét. A továbbiakban szó van a versenykorlátozó megállapodások tilalma alá tartozó magatartásokról, a közös piaci verseny akadályozásáról, az erőfölénnyel való visszaélésről, az antitröszt-eljárásról és a vállalkozások közti összefonódások közösségi ellenőrzéséről. A tagállamokra vonatkozó versenyjogi szabályok és kivételek szintén tárgyalásra kerülnek, éppúgy, mint a megengedhető állami támogatások is.

A Közösség közös politikája a szabályozáson kívül a nem megfelelő eredmény esetén beavatkozást is jelent. A szerzők a közös külkereskedelempolitika keretében az autonóm import- és exportszabályozással, a kereskedelem akadályozásával, a gazdasági szankciókkal, valamint a fejlesztési politikával foglalkoznak. A közös mezőgazdasági politika jellemzői: a közös agrárpolitika kiterjedése, a versenyjogi szabályok érvényesítése, a Tanács döntéshozatali joga. Megismerjük a közös mezőgazdasági politika reformtörekvéseit és a támogatásokkal kapcsolatos jogvitákat is. A közös környezeti politika környezeti jog vázlatát, a finanszírozási kérdések és a Tanács 1210/90/EGK rendeletével életre hívott Európai Környezetvédelmi Ügynökség feladatainak bemutatása foglalja össze. Az Európai Közösségek jelentős összeget kitevő költségvetésének bevételeiről és kiadásairól, a támogatásokról, a költségvetési eljárásról és végrehajtásának az ellenőrzéséről szintén tájékoztatást kapunk. A strukturális poli-

tika célja a tagállamok közti gazdaság és társadalmi különbségek csökkentése, az elmaradott régiók felzárkóztatása; eszközeit (Európai Regionális Fejlesztési Alap, Európai Szociális Alap, Kohéziós Alap stb.), az átmeneti intézkedéseket, a politika működési rendjét és értékelését, gyakorlati megvalósítását (példán keresztül) is megismerjük.

A XIII. fejezet az Európai Unió közös kül- és biztonságpolitikájának kialakulását, céljait, működését, képviselőit, s annak részét képező Közös Biztonság- és Védelmi Politika szervezetének célkitűzéseit tárgyalja. Végül a személyek határon át történő szabad mozgását biztosító szabályokat tartalmazza a kézikönyv utolsó (XIV.) fejezete. Szó van itt a Schengeni Megállapodásról, az EK Szerződés IV. címében foglalt menekültügyi, bevándorlási stb. politikáról, az Európai Bíróság hatásköréről. Az igazságügyi szervek közti együttműködésről és más idevágó rendelkezésekről is.

R. I.

Anwar Mustafa

VÁLLALKOZÁS ÉS MŰKÖDÉSE

INOX Kft. Budapest, 2005

Új helyzet alakult ki napjainkban a gazdálkodó szervezetek, a vállalkozások számára a gazdaságban, a technikában bekövetkezett nagyméretű változások miatt. Különösen érezhető ez Magyarországon, mert itt a közelmúltban nemcsak gazdasági, hanem jelentős politikai változások is történtek. Hazánk fejlődése, a piacgazdaság követelményei, a vállalkozások egyre növekvő nemzetgazdasági szerepe egyaránt megkövetelik, hogy a vállalkozók, a felsőoktatásban résztvevők rendelkezzenek korszerű vállalkozási ismeretekkel, amelyek a vállalkozás létrehozásától kezdve a stratégiai terv szerinti működtetésig és a saját, valamint a nemzetgazdasági célok eléréséig tartalmazzák a szükséges tudnivalókat. A vállalkozások dinamikus fejlődésének döntő szerepe van az ország gazdaságának kedvező alakulásában. A vállalkozási ismertek elsajátítása biztosítja a vállalkozások helyes irányítását, a megfelelő döntéseket. Az LSI Informatikai Oktatóközpont kiadásában megjelent felsőoktatási tankönyv a gyakor-

lati igények szem előtt tartásával, a környezeti kapcsolatrendszerek elemzésével mutatja be a vállalkozások gazdaságtanát. A tankönyv szerzőjén (dr. Anwar Mustafa) kívül Kovács Edina, dr. Pálinkás Jenő és dr. Vámosi Zoltán működtek közre a kötet összeállításában.

A tizenegy fejezetből álló tankönyvben először a társadalom és a tulajdonviszonyok kapcsolata, a privatizáció és a modernizáció kérdései kerülnek megvilágításra. A modernizáció a vállalkozás dinamikus eleme, fő ágai: a társadalmi, a gazdasági és a műszaki modernizáció. A rendszerelmélet keretében a rendszert körülvevő környezeti kapcsolatokkal, a vállalat belső struktúrájával ismerkedünk meg. A vállalat szervezetként bonyolult, célszerű és nyílt rendszernek tekinthető, amelynek alapvető eleme maga az ember. A vállalat nem csak vagyontárgyakból áll, hanem szervezett és működő rendszer is. A vállalati gazdaságtan elméleti hátterét alkotó vállalatelméletek a közgazdaságtan, a jog, a szociológia. A pszichológia és más tudományoknak a vállalatokra vonatkozó megállapításai tartalmazzák; megismerjük a holisztikus, a magatartási és az innovatív vállalatelméletek jellemzőit.

Az állam többféle módon gyakorol hatást a gazdaság életére, a gazdasági szereplők működésére. A politika és a gazdaság kölcsönhatásaival foglalkozó gazdaságpolitika az állam gazdasággal összefüggő céljainak és eszközeinek az összessége. Bemutatásra kerülnek az állam gazdasági funkciói, a gazdaságirányítás alaptípusai (közvetlen és közvetett irányítási rendszer) és a gazdaságpolitika eszközzrendszere, ide a tervezés, a gazdasági szabályozás és az adórendszer tartozik. Megismerjük a magyar adórendszer főbb jellemzőit, a szükséges fogalmakat és az adónemeket is. A vállalkozások piaci környezete tárgykörében a piac működését befolyásoló tényezőkről, a piacra lépés módjáról, a piaci versenyhelyzetről, az állam szerepéről, valamint a piacgazdaság sokirányú – tiltó, korlátozó, ellenőrző – tevékenységéről van szó.

A vállalkozások sokféle szerepet töltenek be az egyén és a társadalom életében. Tevékenységük érinti a termékek előállítását. A szolgáltatásokat, a munkahelyteremtést, az adózást, a mikrostruktúra színvonalának az emelését s nem utolsósorban a vállalkozó és munkatársai jövedelmét. A vállalkozások létrehozása tervezésének a folyamatához tartozó tudnivalókról (szükségletek, feltárása, a tevékenység meghatározása, környezetfel-

tárás, működési feltételek, szervezeti formák stb.) szintén képet kapunk. Az eredményes modern gazdálkodás megteremtéséhez vállalati stratégia kialakítása szükséges; ez hosszú távú tervkoncepció, olyan rendszer, amely meghatározza a vállalat céljait, a módokat és eszközöket, amelyekkel a vállalat azokat el akarja érni. Szó van itt a stratégia kidolgozásáról, a hatékony struktúra kialakításáról és a válságkezelő stratégiáról, a csőd- és a felszámolási eljárásról.

A vállalati marketingstratégia kialakításánál meg kell határozni a cég termékeinek piaci pozícióit, meg kell jelölni a célpiacokat, ki kell alakítani a termékínálatot s azt is, hogy milyen árpolitikát valósítson meg a vállalat. Figyelembe kell venni a vevő megelégedettségét is, és a célok elérését biztosító kétirányú információáramlásra alkalmas kommunikációs rendszert kell működtetni. Olvashatunk a marketing régebbi és mai értelmezéséről, a fogyasztói és a szervezeti piac marketing jellemzőiről, a kínálati és a keresleti piac, valamint a vevőigény módjának változásairól. A stratégiai célok elérését szolgáló marketing információs rendszer külső és belső információkból, a kétirányú információáramlásból, az ügyfélkapcsolatból áll. A marketingprogram a célokra kívül az eszközöket, a végrehajtás ütemtervét, az ellenőrzési pontokat, a felelősöket és a költségtervet, a kitűzött eredményt is tartalmazza. Végül a marketingeszközök különböző piaci helyzetekben alkalmazott kombinációjával: a marketingmix elemeivel ismerkedünk meg ebben a tárgykörben.

A humán erőforrás szerepének felértékelődésével foglalkozó (VII.) fejezetben a környezeti változások hatásairól, az Európai Unió vállalkozásfejlesztési politikájáról, az emberi erőforrások kiválasztásáról, a személyzetfejlesztésről és a szervezeti kultúráról van szó. A globalizáció nagyobb lehetőséget ad a gazdaságok, a kultúrák és a civilizációk érintkezéséhez. Az EU-ban számos terv és stratégia mozdítja elő a vállalkozásfejlesztést, így például a 2004-ben kidolgozott Vállalkozási Akcióterv célkitűzései: erősíteni a vállalkozási gondolkodásmódot, bátorítani a vállalkozások alapítását és ösztönözni versenyképességüket, javítani a finanszírozási lehetőségeket és biztosítani a vállalkozóbarát környezetet. A tárgyi és a forgóeszköz-gazdálkodás tudnivalóit, a vállalkozási eszközök finanszírozási lehetőségeit, az éves beszámoló elemeit, a pénz- és hitelgazdálkodás feladatát,